

กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง เมืองร้าง ดงแม่นางเมือง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์

THE PROCESS OF LEARNING FOR LOCAL HISTORY USING COMMUNITY-BASED
IN DONG MAE NANG MUENG DESERTED TOWN FOR GRADE 10 IN KAOLIAO
DISTRICT NAKHONSAWAN PROVINCE*

อาทิตย์ บุญสินธุ์, อัจฉรา ศรีพันธ์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Artit Boonsin, Atchara Sriphan

Naresuan University, Thailand

E-mail: za.james159@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ และ 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 จำนวน 24 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 จำนวน 98 คน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ของโรงเรียนเก้าเลี้ยววิทยา ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลแบบสรุปอุปนัย โดยการบันทึกแบบพรรณนา และตรวจสอบความน่าเชื่อถือแบบสามเส้า ด้วยวิธีการเก็บข้อมูล (Method triangulation)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ พบว่า 1) ด้านครูผู้สอน ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีภาระงานสอนมากเกินไปและไม่มีเวลาในการเตรียมการสอนให้กับผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ จึงทำให้ผู้สอนไม่สามารถจัดการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้อย่างเต็มศักยภาพ 2) ด้านผู้เรียน ผู้เรียนมีการเรียนรู้แบบท่องจำและยังไม่เห็นคุณค่าของการเรียนประวัติศาสตร์และไม่เข้าใจเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเท่าที่ควร 3) ด้านสื่อการสอน ครูผู้สอนยังใช้สื่อการสอนที่ไม่หลากหลายและยังไม่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ทั้งยังขาดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของผู้เรียน 4) วิธีการสอน ยังเป็นการจัดการเรียนรู้ภายในห้องเรียนสี่เหลี่ยมเป็นส่วนใหญ่ และยังมีรูปแบบการสอนแบบเดิม 5) ด้านเนื้อหา เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ จะเน้นตามหนังสือที่ครูผู้สอนจัดเตรียมมาหรือทางโรงเรียนเป็นผู้จัดเตรียมไว้ให้ และยังไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาที่เป็นของท้องถิ่นตนเองได้เลย

2. กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน คือ “กิจกรรมการเรียนรู้ย้อนรอยเมืองโบราณ สู่ตำนานที่มีชีวิต” ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวทางการจัดการเรียนรู้บนฐานชุมชนและแนวความคิดการ

*ได้รับบทความ: 26 มิถุนายน 2564; แก้ไขบทความ: 3 มีนาคม 2565; ตอปรับตีพิมพ์: 30 เมษายน 2565

จัดการการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้เกมเป็นตัวขับเคลื่อนการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นแบ่งออกเป็นฐานการเรียนรู้จำนวน 5 ฐาน ซึ่งจากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ของผู้เรียนได้ทั้งหมด 5 ประการ

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น; ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองชานยบุรี; (ดงแม่นางเมือง) ; การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

Abstract

The purpose of this research were 1) to study of the local history learning in Kaoliao District Nakhonsawan Province; and 2) to develop learning for local history using community based in Dong Mae Nang Mueng deserted town for grade 10 in Kaoliao District Nakhonsawan Province. There are two groups of informants, which are 24 key informants group 1 and 98 key informants group 2, who are Mathayom 4 students in the second semester of the 2020 academic year of Kao Liao Wittaya School which analyzes the data in inductive summaries by descriptive recording and triangular reliability checks. with the method of collecting data (Method triangulation)

The results showed that

1. Current conditions and problems in the management of historical learning found 1) Teachers Most teachers have too much teaching workload and do not have time to fully prepare teaching for students. As a result, teachers cannot manage to teach history subjects to their full potential. 2) For learners, learners have memorized learning and still do not see the value of learning history and do not understand the body of local history as they should. 3) Teaching media Teachers also use a variety of teaching materials and are not suitable for learning history. and lack of learning activities that promote learners' learning of history; 4) teaching methods are mostly learning management in rectangular classrooms. and still has the same teaching style. 5) Content, content used in learning management will focus on the books prepared by the teacher or prepared by the school and still unable to access content that is local to itself.

2. Activities for learning local history by using the community as a “recovery learning activity in the ancient city to a living legend” that the researcher created from the concept of

community-based learning management and the concept of learning management in active learning by using games to drive learner learning. The learning activities created by the researcher are divided into 5 learning bases. From learning activities, the researcher can summarize the knowledge of all 5 learners.

Keywords: Study local history; History Town of Thanya Buri (Dong Mae Nang Mueng); Community Base Learning

บทนำ

การศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ไทยในปัจจุบันถือว่าเป็นปัญหาที่ยิ่งใหญ่มาก เพราะวิชาประวัติศาสตร์ไทยเป็นวิชาที่ต้องศึกษาทุกแง่มุมปัญหาที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันอย่างลึกซึ้ง และต้องมีการเปิดเผยทุกแง่มุมของประวัติศาสตร์ชาติไทย ซึ่งในปัจจุบันการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยจะเน้นแต่การนำเสนอในแง่มุมที่เป็นเชิงบวกเป็นส่วนใหญ่ แต่ในแง่มุมเชิงลบในทางประวัติศาสตร์จะมีการถูกปิดบังไว้อย่างแน่นหนา ดังนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยจึงต้องมีการเปิดเผยทุกแง่มุมไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ระดับสูง หรือข้อมูลระดับชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงวิชาประวัติศาสตร์ไทยอย่างแท้จริง ซึ่งหากผู้ศึกษาจะเข้าใจ “ปัจจุบัน” ก็ควรศึกษาประวัติศาสตร์ หากผู้ศึกษาจะคาดหมาย “อนาคต” ก็ต้องเข้าใจถึงปัจจุบันและอดีต ซึ่งประวัติศาสตร์เขียนถึงเรื่องอดีตก็จริง แต่ก็เขียนขึ้นด้วยพยานหลักฐาน และความเข้าใจของผู้เขียนเป็นสำคัญ เมื่อหลักฐานพยานเปลี่ยนไป หรือผู้เขียนเปลี่ยนไป ประวัติศาสตร์ก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน (เฉลิม มลิลิต, 2523) ดังนั้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่แท้จริง จะขึ้นอยู่กับผู้ที่ศึกษาประวัติศาสตร์หรือ ผู้ที่พบเจอเหตุการณ์นั้นๆ โดยผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางประวัติศาสตร์ ผู้ที่ทำการรวบรวมข้อมูล หลักฐานทางประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี นักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และบุคคลที่ได้รับการยกย่องให้เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีเชี่ยวชาญทางประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน ซึ่งถ้าสามารถรวบรวมองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์จากบุคคลต่างๆ เหล่านี้ได้ และนำมาวิเคราะห์ห้วงรวมเข้าด้วยกัน หรืออีกอย่างจะเรียกว่าเป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหรือประวัติศาสตร์ชุมชน ซึ่งจะพบจุดเชื่อมต่อและแก้ปัญหาทางประวัติศาสตร์ทุกแง่มุมอย่างชัดเจนและทำให้ผู้เรียนได้เรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยอย่างชัดเจนและลึกซึ้งโดยมีการร่วมมือกับชุมชน ซึ่งในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยนั้นจะเป็นการเรียนรู้อันที่เปิดเผยประหลาดๆ เท่านั้นทำให้ผู้เรียนเองยังขาดองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเอง ทำให้การเรียนประวัติศาสตร์ยังไม่สามารถหยั่งรากความสำนึกรักท้องถิ่นของตนเองได้ จึงส่งผลให้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในปัจจุบันเริ่มลดเลือนจากหายไปจากชุมชน ซึ่งถ้ามองกลับที่ดีแล้วประวัติศาสตร์ชาติก็เกิดขึ้นจากชาวบ้าน จากชุมชน จากท้องถิ่นนั้นๆ แล้วรวมกันเรียกว่าประวัติศาสตร์ชาติ ซึ่งถ้าหากขาดชาวบ้าน ชุมชน ท้องถิ่น เหล่านี้ไม่สามารถเรียกว่าประวัติศาสตร์ชาติไทยได้

ซึ่งจากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับผู้คน จึงเป็นประวัติศาสตร์ที่เต็มไปด้วยความภาคภูมิใจของคนที่อยู่ในชุมชน จากอดีตสู่ปัจจุบัน และอนาคต เพื่อส่งเสริมจิตวิญญาณให้คนท้องถิ่นหรือชุมชน อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี มั่นคง พอที่จะแก้ไขปัญหาได้ จึงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลและเอกชน ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศชาติ โดยใช้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นสื่อกลาง และได้นำการจัดการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อสร้างภูมิปัญญาและสังคมการเรียนรู้ ดังพบได้จากงานวิจัยของ เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนเสรษฐ์ (2544) ที่ให้ความสำคัญเรื่องประวัติศาสตร์โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน คือ การศึกษาที่ผู้คนในชาติยืนอยู่ในพื้นที่รัฐชาติทั้งหมด หรือที่อื่นที่สร้างได้เอง โดยการแสวงหาผ่านการศึกษาทางประวัติศาสตร์ ว่าในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาในสังคมไทยพวกเขายืนอยู่ในพื้นที่ที่ไม่ใช่ของชาติตรงไหนบ้าง มีบางพื้นที่ที่อยู่นอกรัฐชาติ พื้นที่เหล่านี้คือพื้นที่ของความเป็นคน เพราะพื้นที่ของชาติคือ พื้นที่ของการเป็นประชากร ทุกคนไม่ต้องการเป็นราษฎรธรรมดา แต่อยากมีความเป็นมนุษย์มากขึ้น โดยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ช่วยให้คนเหล่านั้นรู้ความเคลื่อนไหวของประวัติศาสตร์ของตนเองได้

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัย จึงเล็งเห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและการจัดการเรียนรู้ที่เปิดมุมมองการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอย่างมีจิตสำนึกท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งในจังหวัดนครสวรรค์ยังมีแหล่งโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษสู่ชนรุ่นหลัง ซึ่งถือว่าเป็นรากเหง้าของประชาชนในพื้นที่แล้วนั้น และยังมีอิทธิพลต่อสภาพจิตใจของผู้คนในท้องถิ่นอีกด้วย โรงเรียนเก่าเล่าวิทยาซึ่งถือว่าเป็นโรงเรียนหนึ่งที่อยู่ในพื้นที่แหล่งโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ เมืองธานบุรี จึงเล็งเห็นความสำคัญของโบราณสถานแห่งนี้จึงได้จัดทำงานวิจัยเรื่องนี้ขึ้นเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพด้านการเรียนการสอนและมีแนวทางในการสอน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนวิชาประวัติศาสตร์จากพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น ที่เคยเจริญรุ่งเรืองในอดีตและยังปลูกจิตสำนึกให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นบุคคลในท้องถิ่นนั้นอีกด้วย และยังตอบสนองกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของกระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และหลักสูตรของสถานศึกษา จึงได้จัดทำงานวิจัยเรื่องนี้ขึ้นมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 ในอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อพัฒนา “กิจกรรมการเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง เมืองร้าง ดงแม่นางเมือง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์” โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work Study) ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Method triangulation) การอภิปรายแบบกลุ่ม (Focus Group) แล้วนำผลการวิจัยมาอภิปรายเชิงพรรณนา

2. พื้นที่ศึกษาและผู้ให้ข้อมูล

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 สถานที่ต่อไปนี้

2.1 แหล่งโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ วัดดงแม่นางเมือง ตำบลเจริญผล อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

2.2 โรงเรียนเก้าเลี้ยววิทยา ตำบลเก้าเลี้ยว อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์

2.3 โรงเรียนห้วยดงราชพรหมาภรณ์ ตำบลห้วยดง อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 จำนวน 24 คน ประกอบไปด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านเมืองโบราณเมืองธานบุรี จำนวน 5 คน ประชาชนชาวบ้านด้านอาชีพ จำนวน 2 คน ประชาชนชาวบ้านด้านวิถีชีวิต จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 1 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในอำเภอเก้าเลี้ยว จำนวน 10 คน แบ่งออกเป็นโรงเรียนเก้าเลี้ยววิทยา จำนวน 5 ราย โรงเรียนห้วยดงราชพรหมาภรณ์ จำนวน 5 ราย และครูผู้สอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 4 ราย ประกอบไปด้วย โรงเรียนเก้าเลี้ยววิทยาจำนวน 2 ราย โรงเรียนห้วยดงราชพรหมาภรณ์ จำนวน 2 ราย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 ประกอบไปด้วย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเก้าเลี้ยววิทยา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 98 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบไปด้วย 1) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง 2) แนวทางการสังเกตแบบมีส่วนร่วม 3) แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ชุดกิจกรรมย้อนรอยเมืองโบราณ สู่ตำนานที่มีชีวิต 5) แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากงานวิจัย หนังสือการจัดการเรียนรู้บนฐานชุมชน หนังสือพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

4.3 การทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ย้อนรอยเมืองโบราณ สู่ตำนานที่มีชีวิต ผู้วิจัยได้ทำการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 มาทำการวิเคราะห์และสร้างชุดกิจกรรมและนำไปใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2

4.4 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participation observation) ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 โดยการเข้าไปเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมในจุดเริ่มต้น จุดสุดท้าย และระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนรู้

4.5 การจดบันทึกระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Field notes) ผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกระหว่างผู้เรียนทำกิจกรรมต่างๆ ฐานการเรียนรู้ และหลักจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

4.6 การอภิปรายแบบกลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยได้ทำการสนทนาพูดคุย และให้ผู้เรียนเสนอความคิดเห็นหลักจากการทำกิจกรรมแล้วเสร็จในแต่ละฐาน และหลังจากการทำกิจกรรม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการนำข้อมูลที่ได้มาทำการจัดหมวดหมู่แยกประเภทเพื่อทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการวิเคราะห์สรุปข้อมูลจากเอกสาร จากการบันทึกภาคสนาม และการสนทนาแบบกลุ่ม หลักจากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้มานำเสนอรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีขอบเขตดังนี้

1.1 ครูผู้สอน Teacher

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียนการสอนของรายวิชาประวัติศาสตร์ โดยการสัมภาษณ์จากครูผู้สอน ที่สอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนมัธยมที่อยู่ในอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่จะใช้เนื้อหาที่เน้นการจัดการเรียนการสอนตามหนังสือที่ครูแต่ละท่านมี และเนื้อหาในด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังขาดการเข้าถึงและยังไม่ได้มีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรมมากนัก ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์และนักเรียนที่เรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ ครูที่สอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่ ฉะนั้นแล้วการเข้าถึงเรื่องราวที่เป็นของท้องถิ่นนั้นก็ไม่สามารถเข้าถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน นอกจาก

ครูผู้สอนยังมีการงานที่รับผิดชอบมากเกินไป ไม่สามารถมีเวลาในการเตรียมการสอน จึงทำให้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์จึงเป็นเหมือนการตีกรอบไว้เพียงแต่ในตำราเท่านั้น

1.2 ผู้เรียน Student

จากการศึกษาผู้เรียน ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ผู้เรียนยังขาดองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เพราะส่วนใหญ่ครูผู้สอนจะทำการสอนนักเรียนตามแบบเรียนที่ทางโรงเรียนเป็นผู้จัดหาให้ และนอกจากนี้ยังขาดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญ ที่ผู้เรียนจะเรียนประวัติศาสตร์ได้อย่างชัดเจนและเข้าใจมากยิ่งขึ้น ดังนั้นแล้วการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ จึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนการสอนและไม่ควรที่จะยึดตามรูปแบบการสอนแบบเดิม ที่เน้นตามหนังสือ

1.3 เนื้อหา Content

สำหรับเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการสัมภาษณ์นักเรียนแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า เนื้อหาในการเรียนการสอนส่วนใหญ่ ครูผู้สอนจะใช้เนื้อหาตามตำรา ตามหนังสือ หรือแบบเรียน ที่ทางโรงเรียนเป็นผู้จัดหาให้ และนักเรียนเองยังขาดองค์ความรู้ในเรื่องของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทำให้การศึกษาประวัติศาสตร์นั้น เป็นการเรียนรู้แค่ผ่านเท่านั้น และยังไม่สามารถเรียนรู้ในเรื่องราวของท้องถิ่นตนเองได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะทำให้เป็นการเรียนเพียงเพื่อรู้แต่เพียงอย่างเดียวและทำให้ความรู้ไม่ยั่งยืน

1.4 สื่อการสอน Instructional

จากการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ครูยังขาดการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนและยังมีการใช้สื่อการสอนที่ไม่หลากหลาย โดยครูยังใช้สื่อการสอนเพียงแค่การใช้พาวเวอร์พอยต์, คลิปวิดีโอ และยังเป็นการบรรยายหน้าชั้นเรียนเท่านั้น ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีรูปแบบเดิมๆ จะส่งผลให้การเรียนประวัติศาสตร์ของผู้เรียนนั้นยังไม่มีความรู้ที่คงทน และยังไม่สามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ

1.5 จัดการเรียนรู้และบริบทของการศึกษา Learning management

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 ของอำเภอเก้าเลี้ยวจังหวัดนครสวรรค์ มีการจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาที่โรงเรียนได้รับตามแบบเรียนของสำนักพิมพ์ต่างๆ และยังเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Center Method) โดยการอธิบายหน้าชั้นเรียนหรือให้นักเรียนอ่านจากตำราที่ตนเองใช้สอน และนอกจากนี้ยังมีการใช้สื่อการสอนที่ยังไม่หลากหลาย ขาดกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้เรียน แต่ไม่ทางตรงกันข้ามรายวิชาประวัติศาสตร์เป็นเนื้อหาที่มีเนื้อหาสลับซับซ้อนต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจ ต้องทำการเปรียบเทียบ ต้องเห็นจากสภาพจริง จึงทำให้ผู้เรียนหลายคนเกิดความไม่สนใจและไม่เข้าใจในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งจากการเก็บข้อมูลพบว่า ผู้เรียนมีความสนใจที่อยากจะเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยผ่านการจัดการเรียนการสอนผ่านรูปแบบกิจกรรมนอกห้องเรียนและนอกจากนี้ผู้วิจัยจึงทำการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน

ในการการร่วมกันจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผลออกมาเป็นไปในแนวทางที่ดี นักเรียน โรงเรียนและชุมชน มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันที่จะทำการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 จำนวน 24 คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ โดยการใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งจากประเด็นในการสัมภาษณ์ดังกล่าว พบว่า ในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนนั้น ครูยังมีวิธีการสอนที่ใช้รูปแบบเดิมๆ ยังไม่มีวิธีการสอนที่หลากหลาย และยังไม่มียุทธศาสตร์ในการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่หลากหลาย ผู้เรียนจึงไม่มีองค์ความรู้ที่ยั่งยืนและคงทน ทำให้ความรู้ของผู้เรียนนั้นเป็นเพียงแค่การเรียนรู้แบบผ่านๆ ไม่ได้ได้เป็นการเรียนรู้แบบเข้าใจและหยั่งรากลึกของความรู้ ซึ่งในการสัมภาษณ์ผู้เรียนนั้นนักเรียนยังมีความต้องการ การเรียนที่หลากหลาย ยังต้องการการใช้สื่อการสอนที่เป็นรูปแบบใหม่ๆ โดยเฉพาะในการเรียนที่มีการนำกิจกรรมการเรียนรู้เข้ามาเป็นตัวช่วยในการเรียน ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ได้ลงมือทำในสิ่งที่ตนเองอยากทำและได้แสดงออกในสิ่งที่ผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถ ซึ่งผู้วิจัยจึงได้คิดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและเพื่อให้ครอบคลุมกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดในรายวิชาที่นักเรียนได้เรียน จึงได้ออกเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้สถานที่ทางประวัติศาสตร์ในชุมชน ใช้บุคคลที่มีองค์ความรู้ในชุมชน ซึ่งมีการผนวกเข้ากับชุมชนในการทำกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่มีสื่อการสอนที่เป็นบุคคลที่มีความสามารถจริง มีประสบการณ์จริง และยังใช้สถานที่จริงในการเรียนรู้ จึงเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน คงทน และยังสามารถตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของชุมชนอีกด้วย

ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่สอดคล้องและนำไปใช้ในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 ในอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า หลักการสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ 1) การสร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่นแก่ผู้เรียน 2) การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยผ่านกระบวนการ วิธีการทางประวัติศาสตร์ และแนวทางการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ ได้แก่ เรื่องราวของท้องถิ่น ประวัติความเป็นมาของสถานที่ในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จากประสบการณ์ที่ได้สัมผัสยังสถานที่จริงจากการสอบถามและการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 ในอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยการเรียนรู้ยังสถานที่จริง และได้ประสบการณ์ตรง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เรียนสนุก ปลูกความรู้” ภายใต้ “กิจกรรมย้อนรอยเมืองโบราณ สู่ตำนานที่มีชีวิต” ด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยเกมเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งในการทำกิจกรรมนั้นผู้เรียนจะมีการรวมตัวกับก่อนการทำกิจกรรมที่จุดรวมพล หลังจากนั้นครูผู้สอนทำการอธิบายเกี่ยวกับกิจกรรมของวันนี้และทำการแบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละเท่าๆ กันพร้อมแจกอุปกรณ์ประจำกลุ่มให้แก่ผู้เรียนพร้อมแบบบันทึกชุดกิจกรรม

ให้แก่ผู้เรียน หลักจากนั้นครูทำกิจกรรมสนทนาการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการผ่อนคลายและสนุกสนานก่อนการทำกิจกรรม หลังจากนั้นทำการแบ่งนักเรียนให้ไปตามฐานต่างๆ โดยผู้เรียนจะมีเวลาในการทำกิจกรรมฐานละ 30 นาที โดยทุกๆกิจกรรมท้ายที่สุดนักเรียนจะได้เบี้ยเพื่อเป็นคะแนนสะสมรวมหลังจบกิจกรรม และท้ายกิจกรรมของแต่ละฐาน นักเรียนจะได้จะได้ธงประจำฐานเพื่อแสดงว่านักเรียนผ่านฐานนั้นมาแล้ว ซึ่งระหว่างการทำกิจกรรมนักเรียนจะได้เก็บรวบรวมภารกิจต่างๆ ที่กลุ่มของนักเรียนทำผ่าน ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมแต่ละฐาน โดยกิจกรรมดังกล่าวจะมีครูผู้สอนและคู่มือ เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม และยังได้ทำการบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งนี้กิจกรรมดังกล่าว ยังมีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและความถนัดของเรียนอีกด้วย รวมทั้งยังสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานปีพุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุงปี 2560 หลักสูตรสถานศึกษาอีกด้วย

2. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 ในอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์

จากการเก็บข้อมูล จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 จำนวน 98 คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต โดยการใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งจากประเด็นในการสัมภาษณ์ดังกล่าว พบว่า “กิจกรรมย้อนรอยเมืองโบราณ สู่ตำนานที่มีชีวิต” เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดี โดยได้จากการสังเกต พฤติกรรมของผู้เรียนโดยผู้วิจัย พบว่า นักเรียนมีความสนุกสนาน มีรอยยิ้ม มีเสียงหัวเราะ มีการเตรียมอุปกรณ์ต่างๆที่ทำให้ผู้เรียนเองนั้นมีความสุข ซึ่งผู้เรียนจะเรียกกันเองว่าเป็น “กระเป๋าทันใจ” ซึ่งสิ่งของในนั้นกระเป๋านั้นนักเรียนเป็นผู้จัดเตรียมมาเองทั้ง ปากกา น้ำดื่ม ขนมขบเคี้ยว แม้กระทั่งยาต้มหรือรอม แต่เมื่อผู้เรียนได้ทำกิจกรรมจริงๆแล้วสิ่งของต่างๆเหล่านั้นแทบจะไม่ได้หยิบขึ้นมาใช้เลยเพราะทุกครั้งที่ได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และสนุกสนานจนลืมไปเรียนว่าในกระเป๋านั้นมีของที่ตนเองเตรียมมา ซึ่งจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ยังพบว่า กิจกรรมที่นักเรียนได้ทำ นักเรียนมีความกล้าแสดงออกและเป็นตัวของตัวเองเป็นอย่างมากซึ่งแตกต่างกับการเรียนภายในห้องสี่เหลี่ยมแคบๆ ผู้เรียนได้ลงมือทำในสิ่งที่ไม่เคยทำได้ พุดคุย ซักถาม โต้ตอบกับกลุ่มชุมชนที่มาเป็นผู้ให้ความรู้ในเรื่องนั้นๆ ได้ช่วยเหลือ แบ่งปันซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดรอยยิ้ม เสียงหัวเราะที่ไม่เคยพบเห็นในห้องเรียนเลย

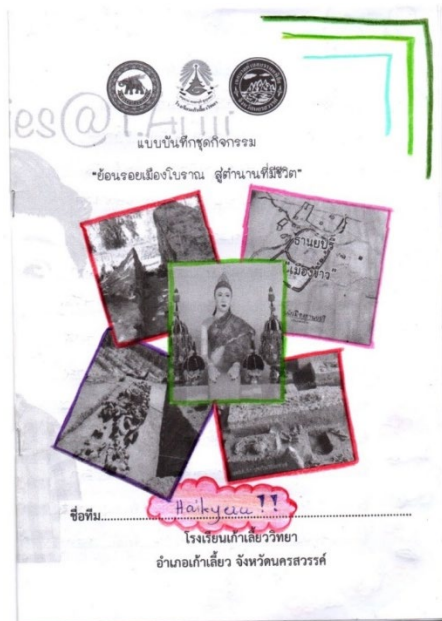

ภาพ 1 นักเรียนร่วมกิจกรรมกับชุมชน

ดังนั้นแล้ว “กิจกรรมย้อนรอยเมืองโบราณ สู่ตำนานที่มีชีวิต” สามารถตอบโจทย์ Learning Ecosystem ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่ปลูกฝังจิตสำนึก ความสามัคคี ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความเกื้อกูล มีการแบ่งปัน มีความภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทยอย่างมีศักดิ์ศรี และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขและมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้บรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ย้อนรอยเมืองโบราณ สู่ตำนานที่มีชีวิต ครูผู้สอนยังเป็นส่วนสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งที่กำหนดบรรยากาศในชั้นเรียนให้ผู้เรียนเป็นไปตามรูปแบบที่ผู้เรียนต้องการได้ โดยบรรยากาศในชั้นเรียนยังต้องอาศัยองค์ประกอบอื่นๆ อีกนอกเหนือไปจากตัวผู้สอนเอง ส่วนบรรยากาศในพื้นที่เมืองโบราณที่มีความร่มรื่น มีสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียน ที่มีความเป็นกันเองและให้อิสระในการเรียนรู้เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสำเร็จของผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งครูผู้สอนควรคำนึงถึงผู้เรียนโดยจะต้องหากวิธีที่ตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของผู้เรียนให้มากที่สุดและสามารถทำให้เกิดความคงทนของความรู้ สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนตลอดจนนำไปสู่การมีจิตสำนึกรักท้องถิ่นและชุมชนของตนเองอีกด้วย

ภาพ 2 ผลงานนักเรียน

ภาพ 3 แบบบันทึกชุดกิจกรรม

สำหรับ“กิจกรรมย้อนรอยเมืองโบราณ สู่ตำนานที่มีชีวิต” จึงถือว่าเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิด ความกระตือรือร้นในการเรียนเป็นอย่างมาก และผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียนประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้น และยังสามารถสร้างองค์รู้ เข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมากกว่าการเรียนภายในห้องเรียนและยังสามารถ พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนที่ให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ให้กับตนเองได้อย่างยั่งยืนและคงทน จึงเป็นงาน ที่ง่ายสำหรับครูผู้สอนในการพัฒนาผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองและให้ ครูผู้สอนเป็นเหมือนผู้อำนวยการในการให้ความรู้ หรือเป็น Code เพื่อสร้างอนาคตของชาติให้มีความรู้อย่าง คงทน ซึ่งในการทำกิจกรรมนั้น ครูจะเป็นเพียงแค่บุคคลที่สนับสนุนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้ แสดงออกตามศักยภาพและความสามารถของตนเองของตนเอง และนอกจากนี้“กิจกรรมย้อนรอยเมืองโบราณ สู่ตำนานที่มีชีวิต”ทำให้ผู้เรียนยังได้เรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้ที่เกิดในอดีต ที่ยังหลงเหลืออยู่ในท้องถิ่นของ ตนเอง จึงทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า ความสำคัญของท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น ซึ่งนอกจากสถานที่ที่เป็นสื่อการสอนให้กับ ผู้เรียนแล้ว ผู้เรียนยังได้เรียนรู้จากบุคคลที่มีความสามารถในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ด้านเมืองโบราณ ด้านวิถี ชีวิต ด้านอาชีพ ที่เป็นภูมิทรัพย์ทางความรู้ที่มีชีวิต และสามารถโต้ตอบได้กับผู้เรียนโดยที่ผู้เรียนจะได้คำตอบที่ ถูกต้องและได้ลงมือปฏิบัติ จากสื่อการสอนที่มีชีวิตนี้อีกด้วย

อภิปรายผล

จากการศึกษากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ เรื่อง เมืองร้างดงแม่นางเมือง จน นำไปสู่กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภายใต้ “กิจกรรมย้อนรอยเมืองโบราณ สู่ตำนานที่มีชีวิต” ซึ่ง สอดคล้องกับ กล้า ทองขาว (2561) เป็นการเรียนรู้ที่ใช้สถานที่เป็นฐาน (Place Based Learning) และการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน จนเกิดการเรียนรู้จากการทำงาน เป็นการเพิ่มทักษะกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมศักยภาพของผู้เรียนที่มีมากกว่าในห้องเรียน โดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นสถานที่ศึกษา หรือศึกษาจากสถานที่จริง จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น จะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยตรงจากประสบการณ์และยังเป็นการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

กิจกรรมดังกล่าวได้สอดคล้องกับ ขวัญทิศา เชื้อหอม (2559) และ อัจฉรา ศรีพันธ์ (2561) ที่ได้เสนอแนวทางการจัดการการเรียนรู้ กล่าวคือ จะต้องเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดความรู้ และนำความรู้มาพัฒนาให้ยั่งยืนสูงสุด โดยการจัดกิจกรรมนั้นจะต้องสอดคล้องกับหลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ เหมาะสมกับวัย มีการเรียงลำดับขั้นตอน มีการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย มีการวัดและประเมินผล ส่งเสริมกระบวนการคิดและทักษะต่างๆ มีวิธีการที่หลากหลาย

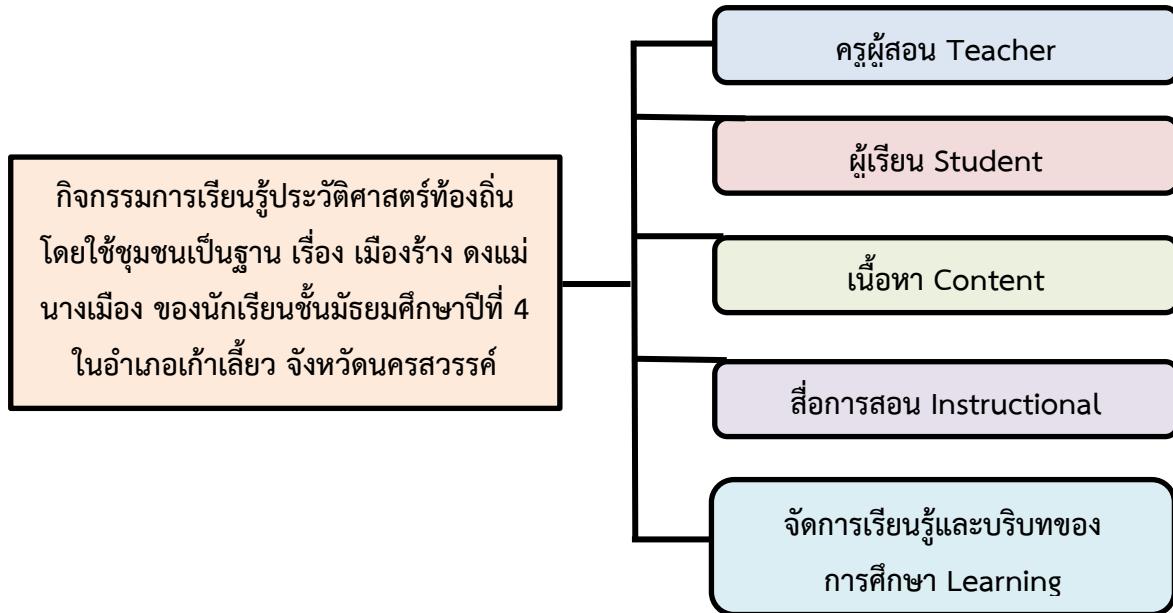
ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบ Active learning ได้ดี คือเป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนนำเกมเข้ามาเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจะใช้ได้ทั้งการนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นการสอน การมอบหมายงาน และการประเมินผล โดยการใช้เกมนั้นครูผู้สอนออกแบบเป็นฐานการเรียนรู้ ทั้งหมด 5 ฐาน ในลักษณะของกิจกรรมเป็นแบบ (Walk Rallr) ซึ่งในการทำกิจกรรมนี้นักเรียนจะได้รับแบบบันทึกกิจกรรมคนละ 1 เล่ม พร้อมทำการแบ่งกลุ่มและแจกอุปกรณ์ประจำกลุ่ม ซึ่งอุปกรณ์ต่าง ๆ มีความสำคัญกับกลุ่มของตนเองมาก โดยเฉพาะแบบบันทึกกิจกรรมจะเป็นตัวกำหนดและบอกสาระการเรียนรู้ต่างๆที่ผู้เรียนจะได้รับ และเป็นการบันทึกข้อมูลฐานต่างๆที่ตนเองได้เข้าร่วม นักเรียนจะมีเวลาในแต่ละฐาน กลุ่มละ 30 นาที โดยในแต่ละฐานนักเรียนจะได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติ ทดลอง และทำกิจกรรมตามคู่มือและที่ครูผู้สอนเตรียมไว้ให้ และสุดท้ายของแต่ละฐานนักเรียนจะได้รับธงประจำฐานและเบี้ยเพื่อแสดงให้เห็นว่านักเรียนได้ผ่านฐานนี้มาแล้วและยังนำมารวบรวมเป็นคะแนนในตอนสุดท้าย และท้ายที่สุดของแต่ละฐานนักเรียนจะได้จดหมายปริศนาเพื่อนำมาหาทางในการเดินทางไปยังฐานต่อไป

สอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้ อารมณ์ ใจเที่ยง (2553) ที่กล่าวไว้ 12 ประการ ดังต่อไปนี้ 1) กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด 2) กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ 3) กระบวนการปฏิบัติ 4) กระบวนการสร้างเจตคติ 5) กระบวนการสร้างค่านิยม ค่านิยม 6) กระบวนการกลุ่ม 7) กระบวนการความรู้ ความเข้าใจ 8) กระบวนการสร้างความตระหนัก 9) กระบวนการแก้ปัญหา 10) กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ 11) กระบวนการทางคณิตศาสตร์ 12) กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับแนวคิดของ อัจฉรา ศรีพันธ์ (2561) โดยการศึกษาบนฐานชุมชนเป็นการรวบรวมชุดของกลยุทธ์ที่ออกแบบเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สู่มาตรฐานสูง ครอบคลุมฐานความรู้ทางวิชาการในด้านการบริการชุมชน (Community Service) พลเมือง (Civic Education) สิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education) การเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน (Place Based Learning) การเรียนรู้ด้วยการบริการ (Service Learning) และการเรียนรู้จาก

การทำงาน(Work-Based Learning) กลยุทธ์เหล่านี้มีรากฐานมาจากประวัติศาสตร์ ประสบการณ์ความสำเร็จ ซึ่งเป็นทรัพยากรการเรียนรู้ที่สำคัญ และยังสามารถสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่มีกรอบเป้าหมายจุดเน้นที่กำหนดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ต้องมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมในชีวิตจริงของตน ทำให้เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่า ความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีความสำคัญรักผูกพันกับท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษและถิ่นฐานของตนเอง ซึ่งในบริบทประวัติศาสตร์เมืองร้างดงแม่นางเมือง ยังได้มีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ชาติ หากพิจารณาถึงพัฒนาการของของสังคมในแถบลุ่มแม่น้ำปิง พบว่า เมืองดงแม่นางเมืองหรือธานบุรี มีความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมและการปกครองมาเป็นระยะเวลาหลายปี ซึ่งสอดคล้องกับตำนานของจังหวัดนครสวรรค์ที่ปรากฏหลักฐานในหลักศิลาจารึก เรื่องเมืองธานบุรี ซึ่งเมืองแห่งนี้เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยทวารวดีทั้งนี้ยังมีนักวิชาการทางด้านประวัติศาสตร์หลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของเมืองนี้ในสมัยทวารวดีอีกด้วย อีกทั้งยังพบเอกสารหลักฐานและโบราณวัตถุ โบราณสถานต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเมืองแห่งนี้จนทำให้เมืองแห่งนี้เป็นที่เล่าขานและเรื่องลือมาถึงจนปัจจุบัน

ซึ่งผลการวิจัยหลังจากที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมือง ร้างดงแม่นางเมือง โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ภายใต้อาณาจักร “กิจกรรมย้อนรอยเมืองโบราณ สู่ตำนานที่มีชีวิต” แล้วนั้นยังทำให้ผู้เรียนเกิดการตื่นรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นอย่างมาก และนักเรียนสามารถต่อยอดองค์ความรู้จากกิจกรรมดังกล่าวสู่การเรียนรู้ในห้องเรียน และสามารถยังคงสภาพการเรียนรู้ที่ยังเป็นการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและคงทน ไม่ใช่เป็นการเรียนรู้เพียงแค่จดจำเท่านั้น ดังนั้นแล้วการจัด “กิจกรรมย้อนรอยเมืองโบราณ สู่ตำนานที่มีชีวิต” จึงเป็นกิจกรรมเสริมศักยภาพการเรียนรู้สำหรับนักเรียนเป็นอย่างดี ตลอดจนนำไปสู่การมีจิตสำนึกรักท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในท้องถิ่นของตนเอง

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัย

จากผลการวิจัยนำสู่องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ในงานวิจัย เรื่อง กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง เมืองร้าง ดงแม่นางเมือง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ โดยองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ประกอบด้วย 5 ดังนี้ 1. **ครูผู้สอน** ครูผู้สอนมีแนวทางในการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์เพิ่มมากยิ่งขึ้นและหลากหลาย มีการบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และสามารถตอบสนองตามต้องการของผู้เรียน 2. **ด้านผู้เรียน** นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้นและสามารถสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่ส่งผลให้สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเต็มศักยภาพ 3. **เนื้อหา** มีการบูรณาการสาระการเรียนรู้ต่างๆ ที่หลากหลายมากขึ้น และผู้เรียนสามารถเข้าถึงวิชาประวัติศาสตร์ได้มากยิ่งขึ้น 4. **สื่อการสอน** มีการสร้างสื่อการสอนที่หลากหลาย และสามารถเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านสถานที่จริง 5. **การจัดการเรียนรู้และบริบทของการศึกษา** มีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบที่ไม่ซ้ำกับการเรียนรู้แบบเดิม ผู้สอนและผู้เรียนสามารถยอมรับกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ได้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรศึกษาบริบทของพื้นที่และแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดนครสวรรค์ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ประวัติความเป็นมาและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเองอย่างถ่องแท้ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่หลงเหลืออยู่

1.2 ควรปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้แบบเกม ที่สอดคล้องกับผู้เรียนและในส่วนของฐานต่างๆควรมีหลายชุดเพื่อให้เกิดความหลากหลายของกิจกรรม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาและพัฒนานวัตกรรมในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่นการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในคริสต์ศตวรรษที่ 21

2.2 ควรมีการวิจัยที่เน้นการศึกษาวิธีคิดและกระบวนการคิด โดยการกำหนดตัวชี้วัดด้านพฤติกรรมการคิดของผู้เรียนให้ชัดเจน

2.3 ควรมีการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา รวมทั้งอาจจำแนกตามบริบทของสังคมและชุมชนที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กล้า ทองขาว. (2561). *การจัดการศึกษาบนฐานชุมชน (Community-based Education*

Management=CBEM). สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2562 จาก

www.dpu.ac.th/ces/download.php?file_name=1377584927.dox

ขวัญทิศา เชื้อหอม. (2559). *การจัดการการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กรณีศึกษา :*

*โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

เฉลิม มลิลา. (2523). *เทคนิควิธีการสอนประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนเสรษฐ์. (2544). แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนสร้างเพื่อเด็กมิได้สร้างเพื่อใคร. *วารสารวิชาการ*. 4 (12), 26-27.

อัญญา ศรีพันธ์. (2561). *การศึกษาบนฐานชีวิตและชุมชน : เมื่อประชาชนลุกขึ้นมาปฏิรูปการศึกษา*.

กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์เปอร์เรชั่น.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). *หลักการจัดการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.